

ÇOCUĞA YÖNELİK CİNSEL İSTİSMAR VE HEGEMONİK ERKEKLİK ALGISI: NEDEN SONUÇ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR TARTIŞMA

Nilgün KÜÇÜKKARACA*
Hande ALBAYRAK**

ÖZET

Cinsel istismar, çocukların tüm yaşamını derinden etkileyen ve değiştiren bir durumdur. Cinsel istismara maruz kalan çocukların yaşadıkları istismarı utanma, kendisine ve ailesine zarar verileceğinden korkma, etiketlenme, suçlanma, dışlanma gibi çeşitli etkenlerden dolayı açıkla(ya)madıkları bilinmektedir. Bu çalışma bir gözden geçirme çalışması niteliğinde olup niteliksel araştırma yöntemlerinden belge tarama ile gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda çocukların cinsel istismara uğraması ve cinsel istismarcıyla toplumdaki hegemonik erkeklik algısı arasındaki ilişkiler ve erkek çocuklarının uğradıkları cinsel istismarın hegemonik erkeklik algısı ile nasıl açıklandığı konu ile ilgili literatür çalışmalarının da gözden geçirilmesi ile ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuğa Yönelik İhmal ve İstismar; Cinsel İstismar; İstismarcı, Hegemonik Erkeklik.

ABSTRACT

CHILD SEXUAL ABUSE AND THE SENSE OF HEGEMONIC MASCULINITY: A DISCUSSION ON THE CAUSE AND EFFECT RELATIONSHIP

Sexual abuse is a situation that deeply affects and dramatically changes all stages of life. It is considered that children exposed to sexual abuse do not disclose it because of factors such as being ashamed, having fear of being damaged or having fear of their family to be damaged and risks of being labelled, charged, excluded. This study is a literature review study which has done through qualitative research method. Accordingly, sexual abuse of children, the links between sexual abuser and the sense of hegemonic masculinity in society and how abused male children ground sexual abuse on the sense of hegemonic masculinity has been examined through the literature review related these subjects.

Keywords: Child Abuse and Neglect, Sexual Abuse, Abuser, Hegemonic Masculinity.

* Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü, (nilgunkucukkaraca@gmail.com)

** Araştırma Görevli, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü, (hndalbayrak@gmail.com)

Giriş

Çocuğa yönelik cinsel istismar fiziksel, duygusal, sosyal ve hukuki boyutları olan, çocuk üzerinde yıkıcı etkiler yaratan bireysel ve sosyal sorundur. 1970'lerde sosyal bir sorun olarak görülmeye başlanmasıyla ve özellikle Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği'nin (International Society for Prevention Child Abuse and Neglect-ISPCAN) 1977 yılında kurulmasıyla birlikte çocuğa yönelik ihmal ve istismar alanında multisidisipliner çalışmalar, önleyici ve tedavi edici programlar, çocuk hakları ve çocuğa yönelik ihmal ve istismar konusunda hukuki düzenlemeler yapılması gibi faaliyetler artmıştır. Bu alanda istismarın çocuk üzerindeki etkilerini, istismar karşısında anne baba tutumları, tedavi programları içeren birçok çalışma yapıldığı bilinmektedir. Günümüzde de çocuklara yönelik cinsel istismar konusunda yapılan birçok çalışma yapıldığı bilinmektedir. Ancak alanda çalışanların psiko-sosyal değerlendirmelerine katkıda bulunması açısından farklı bakış açılarıyla çok sayıda çalışma yapılması gereklidir.

Bu çalışmada da çocuğa yönelik cinsel istismar uygulayan erkeklerin eylemlerini ve cinsel istismara maruz kalan çocukların yaşadıklarını hem bir neden hem de bir sonuç olduğunu düşündüğümüz hegemonik erkeklikle değerlendirilmesinin yapılması amaçlanmıştır. Bunun için öncelikle çocuğa yönelik cinsel istismarın tanımına, yaygınlığına, cinsel istismara maruz kalan çocukların yaşadıkları bu olayın yaşamları üzerindeki etkilerine, çocuğa yönelik cinsel istismarda istismarcıların ve cinsel istismara maruz kalan erkek çocuklarının erkeklik algısı hakkında bilgilere yer verilecektir.

Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar

Çocuğa yönelik cinsel istismar özet bir şekilde cinsel istismarın tanımlanması, cinsel istismarı sıklığı ve cinsel istismarın çocuklar üzerindeki etkileri alt başlıkları ile ele alınacaktır. Çocuğa yönelik cinsel istismarın nasıl olduğu kadar ne sıklıkta meydana geldiği de önemlidir ve aşağıda ele alınacaktır.

Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarın Tanımlanması ve Çeşitleri

Cinsel istismar kavramı sözel tehdit ve korkutma, baştan çıkartma, oyun, fiziksel zorlama, saldırma veya kandırma gibi yollarla (Pryor, 1999: 123), cinsel gelişimini tamamlamamış bir çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel arzu ve gereksinimlerini karşılamak için kullanılması olarak tanımlanabilir (Aktepe, 2009: 96). Çocuğa yönelik cinsel istismar, kan bağı olan ya da bakmakla yükümlü birisi

tarafından yapılmışsa bu durum “ensest” olarak adlandırılmaktadır. Çoğunlukla cinsel istismar çocuk ile yetişkin arasındaki cinsel aktivite olarak tanımlanırken, iki çocuk arasındaki yaş farkı 4 yaş ve üstü olduğunda küçük çocuğun zorlama ya da ikna ile cinsel haz amacı güden aktivitelere maruz bırakılması durumu da cinsel istismar olarak ele alınmaktadır (İşeri, 2008: 471).

Çocuğa yönelik cinsel istismardan bahsedildiğinde sadece çocuğun tecavüze uğraması durumu akla gelmemelidir. Çocukların maruz kaldıkları cinsel istismar çeşitleri; temas içermeyen cinsel istismarlar (cinsel öneri, seksi konuşma ve yorumlarda bulunma, teşhircilik), röntgencilik, cinsel organlara dokunma, oral seks (oral-vajinal, oral-penil, oral-anal ilişki), interfemoral ilişki (çocuğun bacakları arasına penisin yerleştirilmesi), cinsel penetrasyon (vajinal, anal-cinsel birleşme), cinsel sömürü (çocuk pornografisi ve çocuk fuhuşu) olarak ayrıştırılmıştır (Faller, 1989; Haugaard, 2000, akt. Z-Page, 2004: 105).

Çocukların en çok maruz kaldıkları cinsel istismar şekli ve penetrasyon varlığı inceleyen Magalhaes vd.’nin (2009 akt. Aktepe, Işık, Kocaman ve Eroğlu, 2013: 116) yaptıkları bir çalışmada 1054 vakanın 341’inde (% 32.3) dokunma, 189’unda (% 17.9) vajinal penetrasyon, 71’inde (% 6.7) anal penetrasyon, 75’inde (% 7.1) vajinal ve anal penetrasyon birlikte, 152’sinde (% 14.4) sürtünme, 17’sinde (% 1.6) gösterimcilik yaşandığı saptanmıştır.

Aktepe vd., (2013) tarafından Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi polikliniğine 01.05.2007- 01.05.2012 tarihleri arasında adli rapor istemiyle gönderilen 63 kız çocuğu, 17 erkek çocuğunu cinsel istismar vakaları incelendiğinde vakaların çoğunluğunu kız çocukları (% 78.7) oluşturduğu, en sık saptanan cinsel istismar tipinin cinsel penetrasyon (% 47.5) olduğu, vakaların % 55’i ilk kez 12-16 yaş aralığında cinsel istismara maruz kaldıkları, en sık saptanan cinsel istismarcı tipi akraba dışı tanıdıklar (% 66.3) olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çoğunlukla çocuğa yönelik cinsel istismar vakalarıyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında da daha çok penetrasyonla sonuçlanan vakaların yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar diğer cinsel istismar çeşitlerinin varlığının daha az olduğu anlamına gelmemelidir. Penetrasyonun çocuğa yönelik cinsel istismar çeşitlerinden en çok adli bildirim yapılan çeşidi olduğu dikkate alınmalıdır.

İstanbul’da rastgele seçilen 26 lisede 9. ve 11. sınıflar arasındaki yine rastgele seçilen lise öğrencisi kız çocuklarının 1, 955’den 1,871’inin (% 95.7) soruları cevapladığı bir çalışmada, çocukların % 13.4’ü (250) cinsel istismara uğradığını

bildirdiği, maruz kaldıkları cinsel istismar çeşitlerinden kız çocuklarının % 11.3'ü (213) cinsel bölgelerinin ellenmesi ve % 4.9'u (91) cinsel ilişkiye zorlanma yaşadıkları, belirtilen bu iki tipte de cinsel istismara uğrayanların oranı ise % 3 (54) olarak saptanmıştır (Alikasifoğlu vd., 2006: 247). Dikkat edilmelidir ki, bu araştırma çocuk koruma merkezinde tespit edilen veya adli bildirim yapılmış vakalardan toplanan bilgileri içermemektedir. Rastgele seçilen lise öğrencileriyle yapılmış çalışma sonuçlarını yansıttığı için çocuğa yönelik cinsel istismarın ne kadar yaygın olduğunu da göstermesi açısından önemlidir.

Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarın Yaygınlığı

Cinsel istismar için sıklık tartışması genel olarak cinsel istismarın ne kadar sürdüğü ya da nüfusun içindeki mağdur oranları kapsamında yapılmaktadır. Bunlara ek olarak bilinmesi gereken konular, cinsiyet, yaş, zihinsel engel olup olamama durumu, cinsel istismarcının kim olduğu gibi sosyo-demografik değerlendirmelerdir. Elde edilecek bu veriler ile çocukları cinsel istismardan korumak için gereken hizmet ve bilgi üretimi daha detaylı olacaktır.

Uluslararası düzeyde yapılan çalışmalarda ortaya çıkan verilerden örneklerle bakıldığında; ABD'deki istatistiksel verileri içeren toplumsal çalışmalarda erkeklerin % 4-9'u, kadınların ise % 12-35'i 18 yaşından önce istenmeyen cinsel deneyim yaşadığı (Putnam, 2003: 270), Gorey ve Leslie'nin (1997 akt. Putnam, 2003: 270) 16 kesitsel toplumsal çalışma örneğinde de benzer şekilde 18 yaşından önce erkeklerin % 7.9'u, kadınların % 16.8'inin cinsel istismara uğramış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmalara bakıldığında kız çocukları erkek çocuklarına göre bildirilen vakalarda yaklaşık olarak 1,5-3 kat oranında daha fazla cinsel istismara maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmaktadır.

ABD Adalet İstatistikleri Bürosunun Çocuklara Yönelik Rapor Edilmiş Cinsel Saldırı 2000 yılı istatistiklerine bakıldığında cinsel saldırıya maruz kalanların % 93'ü saldırganlarını tanıdığı, saldırganların % 34.2'si aile üyeleri olduğu, % 58.7'sinin tanıdıkları kişiler oldukları ve % 7'sinin mağdurun tanımadığı kişiler olduğuna yer verilmiştir (U. S. Bureau of Justice Statistics. 2000 Sexual Assault of Young Children as Reported to Law Enforcement, 2000). Amerika Encest Bilgi Forumu'nda yayınlanan bilgilere göre, encest çocuğun cinsel istismarında en çok görülen şekillerindendir. Araştırmalar çocuklara yönelik cinsel istismarın % 43'ünün aile üyeleri tarafından, % 33'ünün tanınan kişiler tarafından, % 24'ünün ise yabancılar tarafından gerçekleştirildiğini göstermektedir (Hayes, 1990 akt. Factsheets: Incest). Yapılan bir araştırmada tecavüz maruz kalan çocukların %

61'inin 18 yaşından önce tecavüze uğradıkları, bu çocukların 29'unun 11 yaşın altında olduğu, % 11'inin babaları veya üvey babaları tarafından tecavüze uğradığı, % 16'sının ise diğer akrabaları tarafında tecavüze uğradığı belirtilmektedir (National Center for Victims of Crime and Crime Victims Research and Treatment Center, 1992 akt. Factsheets: Incest). 1991 yılındaki Rusya'da yapılan ulusal bir araştırmada cezaevinde yatan cinsel saldırı veya tecavüz faillerinin üçte ikisinin çocuklara yönelik cinsel istismar gerçekleştirdiği, bu oranın üçte birinin faillerin öz çocukları veya üvey çocukları oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Greenfeld, 1996). ABD'de ve yapılan diğer birçok çalışmada da benzer şekilde çocuğa yönelik cinsel istismarın en çok çocuğun tanıdığı, güvendiği kişiler, aile üyeleri tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.

Türkiye'de de özellikle son yıllarda çocuğa yönelik cinsel istismar ile ilgili çalışmalarda artış olmuştur. Cinsel istismar konusunda ulusal nitelikte ilk istatistiksel bilgiyi sunan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" 2008 verilerinden elde edilebilmiştir. 12,795 kadına 15 yaşından önce istenmeyen bir cinsel davranışta bulunan ya da cinsel olarak rahatsız edecek biçimde dokunan olup olmadığı sorusu yöneltilmiştir. Araştırma bulgularına göre kadınların % 7'sinin 15 yaşından önce cinsel istismara maruz kaldığı, 15 yaşından önce yaşanan cinsel istismarın % 42'sinin tanımadıkları kişiler tarafından uygulandığı, % 30'unun ise yakın erkek akrabaları tarafından cinsel istismara maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır (KSGM, 2009: 65). Saldırganların yakınlık derecesine ilişkin ek tablo 4.9 incelendiğinde görüülen kadınların % 9,6'sının babası tarafından, % 6.1'inin erkek kardeşi/ağabeyi tarafından ve % 2.5'inin üvey babası tarafından 15 yaşından önce cinsel istismar edildiği görülmektedir (KSGM, 2009: 220).

Şahin ve Taşar (2012: 161) yaptıkları bir çalışmada cinsel istismara maruz kalan çocukların büyük bir kısmının kız çocukları olduğunu, erkek çocuklarının da kız çocukları kadar cinsel istismara uğradığını ancak bunun bildiriminin az olduğunu, özellikle zihinsel geriliği olan bireylerin genel topluma göre 4 ile 10 kat daha fazla cinsel istismara maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu kişilerin yüksek oranda cinsel istismara maruz kalmalarının nedenini ise, bakım veren otorite figürüne duydukları güven, korku, sosyal ve duygusal güvensizlik, cinsellik ve cinsel kötüye kullanım ile ilgili bilgisizlikleri olarak açıklamışlardır.

Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezine 2001-2008 yılları arasında ihmal ve istismar kuşkusu ile adli ve sosyal bildirim yapılan 100 çocuk ile yapılan bir çalışmada çocukların, bu çocukların % 73 oranında cinsel istismara, % 19

oranında fiziksel istismara, % 8 oranında ihmale maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmış olup, cinsel istismarın en çok % 21 oranında yabancılar tarafından, % 15 oranında babalar, % 12 akran, % 8 akraba, % 8 tanıdık, % 6 öğretmen, % 3 üvey baba tarafından gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızın konusu bakımından bu çalışmadaki cinsel istismar ayrıntılı olarak incelendiğinde 73 cinsel istismar vakasında cinsel istismarcının 17 kişinin yaş grubunun 18 altı olduğu, 18 kişinin 18-30 yaş arası olduğu, 12 kişinin 31-40 yaş arası olduğu, 10 kişinin 41-50 yaş arası olduğu, 16 kişinin 51 ve üstü olduğu bulunmuştur. 73 cinsel istismar vakasına istismarcının cinsiyeti açısından bakıldığında sadece 2'sinin kadın, 71'inin erkek istismarcı olduğu, çocuklar arasından cinsel istismara 1 kez maruz kaldığını söyleyenlerin 34 kişi olduğu, 39 kişi ise birden fazla cinsel istismara uğradığını belirtmiştir. Bu olgulardan 22 çocuğun engeli olduğu, 51 çocuğun ise herhangi bir engeli olmadığı, cinsel istismara uğrayan çocukların 54'unun kız çocuğu olduğu, 19'unun erkek çocuğu olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Paslı, 2009).

Yeterli veri olmamakla birlikte son yıllarda yapılan çalışmalarda cinsel istismarın ülkemizdeki yaygınlığının ne kadar yüksek oranlarda olduğu tahmin edilebilmektedir. Çocuğa yönelik cinsel istismar alanında yapılan çalışmalarla birlikte cinsel istismara maruz kalan 1990'lı yıllardan itibaren de bu sorunun görünürlülüğü artmıştır. Bunun yanında çocuğa yönelik cinsel istismarın toplumdaki yaygın olan "namus" anlayışı içerisinde dile getirilmekten kaçınıldığı, bazı durumlarda çocukların da kendilerinin suçlanacağını düşündüğü için gizlediği, aile üyeleri tarafından da saklandığı, üstünün örtülmek istendiği de bilinmektedir. Çocuğa yönelik cinsel istismar ve özellikle ensest aile içinde yaşanması dolayısıyla gizlenen, açığa çıkarılamayan bir cinsel istismar şekli olup yapılan araştırmalarda belirtilen sayıların çok daha üzerinde enseste maruz kalan çocuk olduğu dikkate alınmalıdır.

Cinsel İstismarın Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Cinsel istismarın etkileri yaş, cinsiyet, ırk, sosyal yapı vb. durumlara bağlı olmaksızın çok önemli etkileri olup psikolojik, cinsel, sosyal ve ilişki problemlerin yol açabilmektedir. Cinsel istismarın etkileri çeşitli faktörlere bağlı olarak farklılaşmakla beraber çocukların bu olaydan çok etkilendikleri ve yaşamları boyunca çeşitli şekillerde bu istismarın sonuçlarını yaşadıkları durumlar vardır. Çocukların bu olaydan etkilenme düzeylerini etkileyen faktörler; (Finkel, 1994, Ovayolu vd., 2007, akt. Şahin ve Taşar, 2012: 161) istismara maruz kalan çocuğun yaşı ve gelişim durumu, olay öncesi psikolojik durumu, istismarın sıklığı, istismarın süresi, istismarın ağırlı olması, vajinal veya anal penetrasyon, fiziksel zorlama veya

tehdit, çocuk ve istismarcı arasında yakın ilişki, çocuğun aile desteği olmaması, vakanın yönetiminin nasıl olduğu gibi durumlar olarak belirtilmektedir.

Çocukların maruz kaldıkları cinsel istismarın sonuçlarını etkileyen bu faktörlerden yola çıkarak Finkelhor ve Browne (1985), cinsel istismar sonucu ortaya çıkacak durumları tespit edebilmek amacıyla dinamik-travmatojenik modeli geliştirmişlerdir. Bu modelde cinsel istismar sonucu ortaya çıkan durumlar zedelenmiş cinsellik, ihanet duygusu, acizlik ve damgalanma olarak dört boyutta ele alınmaktadır. Cinsel istismar sonrası travma durumunun çocuğun bilişsel ve duygusal sisteminde değişiklikler yarattığı ve bu durumda çocuğun kendilik kavramını-kimliğini, dünya görüşünün ve duygularının örselenmesine yol açtığı belirtilmektedir. Bu modelde belirtilenler yaşanan cinsel istismarın çocuklar üzerinde hem erken dönemde hem de uzun dönemdeki çok boyutlu etkileri olduğunu ifade etmektedir.

Cinsel istismarın çocuk üzerindeki erken ve uzun dönemdeki etkilerini bir başka şekilde ifade etmek gerekirse, erken dönemde görülen en sık bulgular korku ve endişe duyma olarak belirtilmiştir. Bu dönemlerde çocuğun becerilerinde gerileme, saldırganlık, okula gitmeme, okul başarısında düşme, idrar-dışkı kaçırma, baş-karın ağrıları, parmak emme, tırnak yeme ve uyku bozuklukları görülebileceği belirtilmekte iken büyük çocuklarda ise depresyon, suçluluk hissi, suça eğilim, farklı kişilerle cinsel ilişkiye girme gibi davranışlar görülebileceği belirtilmektedir (Johnson, 2008, Ovayolu vd., 2002 akt. Şahin ve Taşar, 2012: 162).

Çocukluktaki cinsel istismarın uzun dönemli etkileri başlığında ele alabileceğimiz çocukluğunda cinsel istismara uğramış kişilerde erişkin yaşama ait ruhsal bozuklukların araştırıldığı çalışmalarda, istismara maruz kalan bireylerde; “borderline” kişilik bozukluğu, alkol-madde kötüye kullanımı, major depresyon ve intihar, bulimia nervosa, agorafobi ve panik bozukluğunun anlamlı bir şekilde daha fazla görüldüğü belirlenmiştir (Fassler, 2005, O’Leary vd., 2010 akt. Selvi, Özdemir, Atıp ve Kıran, 2011: 86).

Billie (2014), cinsel istismara maruz kalan erkek çocukları madde kötüye kullanımı, saldırganlık, suçluluk ve intihar girişimlerinde kız çocuklarından daha çok sorunlu davranışlar gösterdiklerini belirtmiştir. Amerika Encest Bilgi Forumu’nda yayınlanan bilgilere göre cinsel istismar mağduru erkek çocuklarla yapılan bir çalışmada % 8’inin madde kullanma geçmişi olduğu, % 50’sinin intihar düşüncesi olduğu, % 23’ünün intihar girişiminde bulunduğu, neredeyse % 70’inin psikolojik tedavi aldığı belirlenmiştir (Lisak, 1994 akt. Factsheets:Incest). Erkek

çocuklarında daha çok bu tip davranışların görülmesinde erkekler üzerinde toplumsal bir baskı içeren erkeklik algısına dayalı olarak cinsel istismara uğrayan çocukların erkek olmadıkları, dışlanma ve etiketlenme yaşayacakları gibi düşüncelerden dolayı adli bildirim yapmaktan ve psikolojik destek alınmaktan kaçınmalarının etkisi vardır.

Ensest ilişkiye maruz kalan çocukların erken ve uzun dönemde yaşamlarında etkileri başkaları tarafından çocuk yaşta cinsel istismara maruz kalan çocuklarla hemen hemen benzer olmakla birlikte (Briere ve Elliott, 2003; Swanston vd., 2003 akt. Falcão, Jardim, Dinis-Oliveira, ve Magalhães, 2014: 756) Amerika Ensest Bilgi Forumu'nda (Factsheets: Incest) yayınlanan bilgilere göre yakın akrabaları tarafından cinsel istismara uğrayan çocukların yabancılar tarafından cinsel saldırıya uğrayanlardan daha çok suçluluk, utanç, düşük öz güven, depresyon ve kendine zarar verme davranışı (madde kullanımı, rastgele cinsel ilişkide bulunma veya seks işçiliği yapma gibi) gösterdiği görülmüştür.

Cinsel istismara maruz kalan çocukların istismarın çocuk üzerindeki etkilerinin, yaşananlarla baş edebilmek için uzun dönemde yaşamlarına devam etme süreçleri de tamamen değişmektedir. Lamar (1984 akt. Kia-Keating, Grossman, Sorsoli ve Epstein, 2005: 171) cinsel istismara uğrayan çocukların hayatlarına devam etme sürecini dört adımda sınıflandırarak betimlemiştir: a) istismar ile geçen çocukluğun yalnızlık ve acı doludur; b) aileden ayrılma, kendi ailesi gibi olmama kararının alınması ve kişisel gelişim kararı gibi üç bileşeni içeren ve bazı çerçeveleri değiştiren dönüm noktaları vardır; c) baş etme becerilerinin gelişimi, özellikle kendini koruma ve kendi kendine yaşamını sürdürme ve d) üzüntü duygularını içeren geçmişin üstesinden gelme, bilgelik ve anlayış geliştirme ve başarılarıyla kişisel gurur duymadır.

Cinsel istismara maruz kalan çocukların erken dönemde günlük yaşam faaliyetlerine devam edemedikleri, fizyolojik açıdan değişiklikler, şok ve travma durumunun yaşandığı, uzun dönemde ise daha çok baş etmede yaşanan sıkıntılar dolayısıyla psikolojik sorunlarla birlikte devam eden yaşam şeklinin de bireysel, ailevi ve sosyal açıdan değişebilmektedir.

Hegemonik Erkeklik ve Cinsel İstismara Maruz Kalan Çocuklar

Cinsel istismara uğrayan çocukların yaşadıklarını anlamak üzere yapılan bu çalışmada, bir tartışma noktası olarak hegemonik erkeklik kavramı ele alınmaya çalışılacaktır. Yapılan birçok çalışmada da görüldüğü üzere çocuğa yönelik cinsel

istismar gizli tutulan, açıklanmayan, adli bildirim yapılmaksızın üstü örtülen veya bazı çocukların açıklamaktan çekindiği bir durumdur. Kız çocukları özellikle yaşadıklarını “namus anlayışı” dolayısıyla suçlanma korkusu, utanma, baskı, tehdit gibi yollarla açıklayamamaktayken, erkek çocukları ise erkeklik algısı içerisinde istismara karşı koyamadığı için kendini suçlama, ileride toplum içinde etiketlenme ve dışlanma gibi sebeplerden açıklayamadıkları bilinmektedir. Burada konu çocuğu cinsel açıdan istismar eden erkeklerin hegemonik erkeklik algıları, erkek çocuklarının yaşadıkları cinsel istismarı neden söylemedikleri ve kendi erkeklik algıları bakımından iki temel açıdan değerlendirilmiştir.

Connell (2000: 10) tek bir erkeklik kalıbının olmadığını, farklı kültürlerde, farklı tarih zamanlarında ve toplumsal cinsiyet yapılarında erkekliklerin de farklılık göstermekte olduğunu, dolayısıyla erkeklikten değil de erkeklikler üzerine konuşulması gerektiğini vurgulamıştır. Bunlardan biri idealleştirilen iktidarı elinde tutan erkeklerin sahip olduğu erkeklik imgesi olarak aktarılan hegemonik erkekliktir. Buradaki “hegemonik” kelimesinin açıklaması; acımasız iktidar çekişmelerinin ötesinde kültürel süreçlerde ve özel yaşamın kuruluşundaki toplumsal güçler oyununda sosyal üstünlüğün kazanılmasını ifade etmektedir. Bir erkekler grubunun silah zoru veya işsiz bırakma tehdidiyle başka bir grup üzerinde kurduğu üstünlük, hegemonya değildir (Connell, 2005: 184). Hegemonik erkekliği üreten devlet, yasalar, ticari şirketler, işçi sendikaları, heteroseksüel aile, ulusal ordu gibi kurumlar sayesinde ekonomik, sosyal ve kamusal faaliyetler homofobik ve heteroseksüel olma gibi erkeklik değerleri ile yapılandırılmakta ve bu şekilde meşru ilan edilip ödüllendirilmektedir (Sancar, 2009: 32).

Connell’in yaklaşımına göre, tüm dünyada işleyen bir küresel cinsiyet düzeni vardır ve bu düzenin temel dayanağı erkeklerin kadınlardan daha güçlü olması, onları boyunduruk altına alması, tahakkümü altında tutmasıdır. Kabul gören, desteklenen, kutsanan, takdir edilen bu hegemonik erkeklik biçimi daima erkeklerin kadınlardan üstünlüğünü salık veren yapısal hakikati oluşturan küresel cinsiyet düzeni ile uyum içinde olmak zorundadır (1989; 1995; 2001 akt. Özbay, 2013: 186). Hegemonik erkekliğin iktidarını elinde tutan erkekler sayıca az olsa da geniş bir erkek kesiminin onayı ve suç ortaklığı ile beslenmekte olan uygulamalarının onaylama, katılma ya da ses çıkarmama karşılığında farklı erkekliklere maddi kazançlar ve ayrıcalıklar sunulmasıyla tahakkümün sürdürüldüğü ifade edilmektedir (Sancar, 2009: 32).

Hegemonik erkeklik, erkekler ve kadınlar ve erkeklerin kendi arasındaki hiyerarşisi olmak üzere önemli iki sosyal düzen ile bağlantılıdır (Connell, 2002: 90).

Hegemonik erkekliğin inşası, kadınlarla değil, tabii kılınmış erkekliklerle ilişkili olarak açıklayan Connell'in (1998: 249) bu ifadesini Barutçu (2013: 14), "toplumda egemen erkeklik normlarına sahip erkekler, bu üstünlüklerini hem kadınlar üzerinden, hem de erkeklik inşalarında çıkmaza girip 'tam erkek' olamamış erkeklerin varlıkları üzerinden kurarlar." diyerek yorumlamıştır.

Hegemonik erkekliği beyaz, orta sınıf, orta yaş, heteroseksüel, homofobik, Anglosakson, Hıristiyan, Batılı, bedensel olarak aktif erkek olarak tanımlandığı gibi, değerlerinin ise risk almaktan kaçınmama, fiziksel sertlik ve dayanıklılık, ısrarcı ve sebatkâr olma, saldırgan ve atak olmaktan çekinmeme, homofobik bir heteroseksüellik, duygusal olmayan bir mantıklılık, acıya katlanma ve şikâyet etmeme, benmerkezcilik olduğu vurgulanmaktadır (Collinson ve Hearn, 2005 akt. Sancar, 2009: 36). Türkiye'de hegemonyanın elde edilebilmesi için sünnet olmuş, heteroseksüel, aktif bir cinsel hayatı olan, askerliğini tamamlamış, tam zamanlı iş sahibi, evli, baba olmuş ve mümkünse ilk çocuğu erkek doğmuş erkekler, hegemonik erkekliği elde etmiş erkekler olarak algılanmaktadır (Barutçu, 2013: 15).

Yukarıda tanımlanmaya çalışılan hegemonik erkeklik hem kız hem de erkek çocuklara yönelik cinsel istismar açısından değerlendirilmesi gereken bir durumdur. Cinsel istismar davranışını cinsel sapma gibi kavramlarla açıklamaya çalışmak aslında istismarın devamını sağlayan bir zemin hazırlamaktadır. Hegemonik erkeklik açısıyla istismar değerlendirildiğinde toplumun bu sorunu çözümlemesine yardımcı da olunacaktır. Çünkü aileler bir zaman içinde kız ve erkek çocuklarını yetiştirirken hegemonik erkeklik algısı yaratmamaya özen göstereceklerdir.

Erkek çocuklarının maruz kaldıkları cinsel istismarın, erkekliklerini tehdit eden bir durum olarak nitelendirildiği, bunun yanında kız veya erkek çocuğuna yönelik cinsel istismar uygulayan erkeklerin özellikle güç, hakimiyet, otorite kurma, üstünlük duygularına vurgu yapılarak açıklanmaya çalışıldığı görülmüştür. Hali hazırda yapılan çalışmalara bakıldığında erkek çocuklarının yaşadıkları cinsel istismarı söylemelerine engel olan durumlardan biri erkeklik olarak açıklandığı görülmüştür (bkz. Fe Koch, 2004; Atwood, 2000; McGuffey, 2008; Artime, McCallum ve Peterson, 2014).

Hegemonik erkeklik ve cinsel istismar konusunda bu çalışmada iki başlık; çocuğa yönelik cinsel istismarda bulunan erkekleri ve cinsel istismara uğrayan erkek çocukların hegemonik erkeklik açısından değerlendirilmeleri şeklinde düzenlenmiştir. Aslında kız çocuklarının da değerlendirilmeleri çok önemlidir ancak yazarlar tarafından yapılan literatür araştırmasında bu konu ile ilgili araştırma ya da yazılara rastlanılamamıştır.

Çocukları Cinsel Açıdan İstismar Eden Erkeklerin Hegemonik Erkeklik Perspektifiyle Değerlendirilmesi

Çocuğa yönelik cinsel istismarda çoğunlukla kız çocuklarının mağdur, erkeklerin ise istismarcı konumunda olması çocuğa yönelik cinsel istismarı şiddetin toplumsal cinsiyetçi bir türü olduğunun göstergesi olarak adlandırılmasına sebep olmaktadır (Fe Koch, 2004). Bu açıdan bakıldığında ataerkil yapıda yetişen erkeklerin kadına bakış açıları ve kız çocuklarına yönelik cinsel istismara hegemonik erkeklikle bakılması önemlidir.

Çocuğa yönelik cinsel istismar uygulan erkeklerin genel özelliklerine bakıldığında çoğunun çekingen, utangaç, pasif, alkolik, düşük öz güvenli, cinsel sapkın, yakın ilişki kurmada yetersiz oldukları görülmesine rağmen bu özelliklerin istismarcıları sınırlamadığı ifade edilmektedir (Cossins, 2000: 204 akt. Fe Koch, 2004: 20). Hegemonik erkeklik özelliklerinin karşısında yer alan bu özellikler erkeklerin güçsüz, savunmasız konumda bulunan çocukları cinsel açıdan istismar ederek erkekliklerinin ispatını kendilerince yapmış oldukları, ilişki kurmakta zorlanmalarını bu şekilde giderebilecekleri düşüncesiyle harekete geçtikleri açıklamasını gündeme getirmektedir.

Her toplumda yaygın olan erkeklik algısı içinde yetişen Adler (1999, ss. 16-17 akt. Zeybekoğlu, 2009: 63), erkek çocukları büyüdükçe erkekliğini vurgulamak neredeyse zorunlu bir görev niteliğini aldığını, iktidar hırsı, güç elde etmek ve üstün olmak isteği, erkeksi tavırlara yönelmekle özdeşleştirildiğini belirtmektedir. Biraz daha ayrıntılı olarak ifade edildiğinde ise, güç sahibi olmak isteyen çocukların çoğu erkek olduklarını gösterip kanıtlamaya çalışmakta ve hep üstün olmak isteğiyle erkeksi özelliklerini abartmakta oldukları, bunu yaparken de karşılaştıkları dirence göre meydan okuyarak ya da kurnazlıkla çevrelerindeki kadınlara üstünlüklerini göstermeye çalışmakta olduklarını ifade ettiği belirtilmektedir. Bu açıklamaya göre özellikle kardeş, kuzen istismarı veya erkek çocuklarının aile dışından birine yönelik istismar eylemlerinde erkeklerin kız çocukları-kadınlar üzerinde üstünlük kurmak için erkeksi özelliklerini ön plana çıkarttıkları kendilerini en erkeksi hissettiren aktiviteleri yaptıkları, davranışları sergiledikleri ifade edilebilir.

Aşırı feminist görüşe göre erkekliğin sosyal inşasının kimi zaman istismar ile de gerçekleşebildiği vurgulanmaktadır. Bu görüşe göre erkek cinsel sosyalizasyonu ve hiyerarşik erkekliğin varlığını tartışıldığında erkekliğin sosyal inşasının istismar için bir motivasyon sağladığı ve çocuğa yönelik cinsel istismar aracılığıyla bu motivasyonun ifade edilmesinin erkek cinsel sosyalizasyonunun bir

sonucu olduğu tartışılmaktadır. Bu düşünce çocuğa yönelik cinsel istismarı, cinselliği başlatan erkeğin belirleyici, kadının pasif olduğu erkeklik yapılanması aracılığıyla ortaya çıkan normal heteroseksüel eylemlerin devamı olarak görmektedir (Gavey, 1997 akt. Fe Koch, 2004: 19).

Her ne kadar erkekliğin inşası tartışmaları için çok yeterli kanıtlar olmamakla birlikte araştırmalar çocuğa yönelik ensest, tecavüz ve pedofili gibi aslında cinsel sömürde bulunan erkeklerin benzer özelliklerde olabileceği ortaya çıkarılmıştır. Klinik çalışmaların ve araştırmaların artmasıyla aile içi veya aile dışında çocuğa yönelik cinsel istismarda bulunanlar ve yetişkinlere tecavüz edenler arasında önemli örtüşmeler olduğunu göstermektedir. Fe Koch'un aktardığı (2004: 22) Weinrott ve Saylor'ın 99 seks suçlusuyla yaptıkları çalışmada tecavüzcülerin üçte birinin çocukları cinsel açıdan istismar ettikleri, aile dışındaki çocukları istismar edenlerin üçte birinin kendi evlerindeki çocuklarını da istismar ettikleri ve ensest faillerinin yarısının aynı zamanda başka çocukları da istismar ettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Dolayısıyla ensest faillerinin veya aile üyesi dışındaki çocuklara yönelik cinsel istismar uygulayan erkekler baz alınarak hegemonik erkeklik bakış açısıyla ile cinsel istismar açıklamalarını yapılmasında bir farklılık olmadığı düşünülmektedir. Aslında cinsel istismar ve tecavüz uygulayan erkeklerin kendi isteklerini karşı taraftaki bireye güç ve şiddet göstererek iktidar kurmaya çalışması durumu hegemonyalarını bu şekilde ortaya çıkarttıklarını ifade etmektedir.

Connell'in (1998: 150) ifadesiyle "sürekli bireysel bir sapkınlık olarak sunulan tecavüz, iktidar ilişkileri ve erkek üstünlüğü ideolojilerine köklü biçimde yerleşmiş bir 'kişiden kişiye' şiddet biçimidir. Toplumsal düzenden sapmak bir yana dursun, en açık anlamda bu düzenin bir uygulamasıdır." Özdemir'e (2010: 84) göre de, saldırgan bakımından tecavüz, bir yandan içselleştirdiği şiddet ve hâkimiyet kurma güdüsüyle birleşen eril bir cinsellik anlayışı içerisinde cinsellik tanımını ve erkekliği yansıtan, bir yandan da kadını iradesiz cinsel bir nesne olarak bakışı yansıtan bir fiil niteliği taşımaktadır.

Bu açılardan bakıldığında yukarıda temel dayanakları ifade edilen tecavüzün hegemonik erkekliğin inşası ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Cinsel istismara maruz kalan özellikle kız çocuklarının sessiz kalmaları, istismarı açıklamamaları için tehdit, baskı, şiddet uygulandığı, yaşadıkları istismarı birilerine anlatsa da cinsel açıdan erkeği tahrik eden olarak suçlananın yine kendileri olacağı düşüncesinin dayatılması toplumsal cinsiyet algısının da göstergesidir.

Feminist kuram erkeklerin kadınlar üzerinde güç uygulamasını önceliğine alırken, aşırı feminist perspektif erkekler arasındaki güç ilişkilerinin kurulmasında bir araç olarak çocuğa yönelik cinsel istismarı istismarcı açısından araştırmaktadır. Aşırı feminist perspektif erkeklerin diğer erkeklerle olan ilişkilerinde kişisel güçsüzlük hissetmesi ve kendi erkeklikleri hakkındaki güvensizliğin bir parçası olarak erkeklerin çocukları cinsel açıdan istismar etmeleri yönünde harekete geçtikleri ileri sürmektedir. Kadınlar ve kız çocukları ile ilgili olarak erkek gücüne odaklanan feminist kuramların aksine, bu perspektif çocuğa yönelik cinsel istismarı istismarcının cinsel istismarı kendi otoritesine karşı bir tehlike olarak görerek yapmadığını, bu davranışı ve diğer türlü cinsel istismarı diğer erkeklerle olan ilişkisiyle bağlantılı olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca bu istismarın erkekliğinin en zayıf (en güçlü değil) yönünü temsil ettiğini ileri sürer. İstismarın hükmedici gücü ile çocuğa yönelik cinsel istismar uygulayanların erkeklik hiyerarşisinde erkeksi erkek olarak kendilerini var etme girişiminde buldukları ifade edilmektedir (Fe Koch, 2004: 36). Ayrıca erkek istismarcıların erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar eylemleri, kendi hegemonik erkekliklerini hem cinsleri üzerinden de inşa ettikleri açıklaması ile de ifade edilebilir.

Feminist araştırmacılar ataerkil sistemin kadının ve çocuğun cinsel istismarında nihai sonuçları olduğunu belirtmişlerdir (Ganzevoort, 2006; Nicolai, 1997 akt. Baljon, 2011: 155). Bu sistemin sonuçlarından biri olarak cinsel istismara uğrayan erkek çocuklarının sistemin dışına itilmektedir. Baljon, (2011: 155) ataerkil sistemde istismara bakış açısı olarak kız çocuklarının kadın olmaları dolayısıyla cinsel nesne oldukları üzerine odaklanırken, istismara uğrayan erkek çocuklarının ise, cinsel istismara maruz kaldıklarında kadınlar gibi cinsel bir obje olmaları dolayısıyla artık "erkek" olmadıkları üzerine odaklanıldığını belirtmiştir.

Kadını cinsel nesne olarak gösteren ve bu algının oluşmasında etkin bir araç olan pornografinin büyük oranda etkisi vardır. Feminist Düşünce adlı kitapta, pornografinin erkekler için kadın cinselliğini kontrol altında tutma yolu olarak görüldüğü belirtilmiş ve pornografinin kadınlara verdiği zararı üç şekilde açıklamışlardır: (1) erkekleri, kadınlara cinsel yollarla zarar verici davranması yönünde teşvik etmesi (cinsel taciz, tecavüz, darp gibi), (2) kadınları kendilerini düşünmeyen ve cinsel tacize meraklı veya pasif bir şekilde bunu kabul eden insanlar olarak göstermesi ve (3) erkeklerin, kadınları kendilerinden daha önemsiz varlıklar olarak algılamasına ve kadınlara alışılmış olduğu üzere ikinci sınıf vatandaş muamelesi yapılmasına önderlik etmesidir (Putnam-Tong, 1998: 66 akt. Barutçu, 2013: 54). Kadın algısına zarar veren bu düşünceleri oluşturan pornografinin kadınlara ve erkeklere biçtiği rol

ve özellikle kadınları cinsel obje olarak görülmesindeki etkenlerden biri olması dolayısıyla çocuga yönelik cinsel istismarda uyarıcı bir araç olarak erkeklerin cinsel istismara yöneldiği düşüncesinden hareketle bu noktaya dikkat çekilmesi gereği düşünülmüştür.

Erkek çocukları tarafından çocuklara yönelik uygulanan cinsel istismar durumunda pornografinin yerine baktığımızda, Barutçu (2013: 53), ergenliğe giren ve her erkeğin bu süreçte başvurduğu şeylerden birisinin pornografi olduğunu, ebeveynler tarafından da özellikle erkek çocuğun pornografi izlemesinde sakınca görülmediğini aslında erkeklik inşasında cinselliğin önemini vurgulayan ve erkekle kadın arasındaki eşitsizliğe işaret eden alanlardan biri olduğunu belirtmiştir. Kardeş istismarcıların; aile ilişkilerinde genel memnuniyetsizliklerinin yanı sıra aile içi şiddet (fiziksel cezalandırmayı içeren) ve cinsel istismar geçmişi olması (pornografiye maruz kalınmasını içeren), kardeş haricindeki istismarcılardan çok daha muhtemel olduğu belirtilmektedir (Latzman vd., 2011; Worling, 1995 akt. Falcão vd., 2013: 756). Yukarıdaki ifadelerde de gösterileceği üzere pornografiye maruz kalma ve cinsel açıdan uyarılma, çocuklar (kuzen, kardeş, akran) tarafından uygulanan cinsel istismara zemin hazırlayan durumlar arasında gösterilmektedir.

Cinsel İstismara Maruz Kalan Erkek Çocuklarının Hegemonik Erkeklik Perspektifiyle Değerlendirilmesi

Cinsel istismarcı erkeklerin erkekliklerinin yanı sıra bu bölümün başında da yer verildiği şekliyle cinsel istismara maruz kalan erkeklerin bunu dile getirememelerinin, geç açıklamalarının sebepleri bağlamında yaygın hegemonik erkeklik algısının bu duruma etkisiyle açıklanmaya çalışılmıştır.

Hegemonik erkeklik kavramına göre, erkeklikler arasındaki farklılıkları görebilmenin yanında erkeklikler arasındaki ittifak, egemenlik ve boyun eğme ilişkilerini de görebilmek gereklidir. Özellikle eşcinsellik bu ilişkilerin en görünür olduğu örnektir. Hegemonik erkekliğin özellikleri taşıyan erkekler tarafından eşcinsel erkeklerin dışlanması, saldırıya uğramaları durumu erkekler arasındaki hegemonyanın da göstergesidir. Bunun yanında heteroseksüel ancak hakim erkek dayanışmasını desteklemeyen, hegemonik erkekliğin özelliklerini taşımayan, kadınlar üzerinde hâkimiyet kurmada gönülsüz davranan, erkek grubu içerisinde kadınları aşağılayan espirilere katılmayan, futbol gibi sporla ilgilenmeyen erkeklerde yeterince 'erkek' olmadıkları suçlamasıyla karşılaşmakta ve dışlanmaktadır (Maral, 2004: akt, Zeybekoğlu, 2009). Erkeklerin kendi içlerindeki bu özelliklere uymayan erkeklere yönelik tutumları hegemonik

erkekliğin kültürel, kurumsal, medya ve ataerkil yapıların erkekliğin oluşumuna etkisini göstermektedir. Dolayısıyla hegemonik erkeklik özellikleriyle uyuşmayan bir durum olarak maruz kaldıkları cinsel istismardan dolayı erkek çocukları da toplum içinde erkek olarak var olabilmek, etiketlenmemek, dışlanmamak için bu durum karşısında nasıl tepkiler verdikleri üzerinde durulması gereken bir durumdur.

Cinsel istismar yaşayan erkek çocuklarının yaşadıklarını çok ileri bir dönemde açıklamalarını dikkate alan araştırmacılar bu duruma neden olan durumları incelemeye başlamışlardır. Çocukların yaşadıklarını geç açıklaması durumu; istismar olduğu zamanki yaşın büyük olması, istismarcının yakın ilişki içerisindeki bir kişi olması-ensest örneğindeki gibi- istismardan sorumluluk hissedilmesi ve istismarın açıklanmasıyla olumsuz sonuçların oluşacağı beklenmesi gibi faktörleri içermektedir (Hershkowitz vd., 2007, akt. Easton, Saltzman, ve Willis, 2013). Katı cinsiyet rolleri, aile içi şiddet, dolaylı ya da kapalı iletişim kalıpları ve sosyal izolasyon gibi ailevi ve çevresel faktörler de çocuğun erken dönemde açıklamasını engelleyebilmektedir (Alaggia ve Kirshenbaum, 2005 akt. Easton vd., 2013).

Lab, Feigenbaum ve De Silva, (2000) erkek çocukların cinsel istismara maruz kalabilecekleri düşünülse bile ebeveynler ve klinisyenler tarafında da genellikle nadiren istismar hakkında soru sorma, sessizlik kodu ile erkek çocuğunu koruma güdüsüyle erkekliğe ilişkin bu beklentileri sürdürmüş olduklarını, bu gibi sebeplerle erkek çocuklarının cinsel istismarı az bildirilen ve eksik tedavi edilen bir durum olarak kaldığını belirtmişlerdir (akt. Kia-Keating, Grossman, Sorsoli, ve Epstein, 2005: 170). Ortaya çıkan istismar olaylarında erkek çocuklarının istismarının kız çocuklarının istismarından daha az meydana geldiği bilinmektedir ancak erkekler genellikle yetişkinliklerinde de yaşadıkları karşısında sessizliklerini sürdürmektedirler. Örneğin Risin ve Koss (1987 akt. Kia-Keating vd., 2005: 170) tarafından yapılan çocuğun cinsel istismarı yaşamış olarak raporlaştırılan 216 erkek örneğinde, erkeklerin % 81'inin kimseye hiçbir zaman söylemediği sonucuna ulaşmışlar, Finkelhor ve vd.'nin (1990) yaptıkları ulusal bir araştırmada cinsel istismarı rapor edilen erkeklerin % 42'sinin daha önce bunu asla ifşa etmemiş oldukları sonucuna ulaşılmıştır (akt. Kia-Keating vd., 2005: 170).

Özellikle erkek çocuklarının maruz kaldıkları cinsel istismar durumunda hegemonik erkekliğin onayını, toplumsal cinsiyet ve ırksallaştırılmış cinsellik yaptırımlarını tehdit ettiği ileri sürülmektedir. Hegemonik erkekliğin ataerkillik, atletizm, duygusal kopma, heteroseksüellik teşviki ve erkek alanının inşasını içerdiği göz önüne alındığında yukarıdaki tehdidin bu alanları doğrudan

etkileyeceğini söylemek mümkündür (Connell, 1995 akt. McGuffey, 2008: 217). Buradan yola çıkıldığında erkek ve erkekliğin sosyal psikolojik bağlamı içerisinde cinsel istismara maruz kalan erkek çocukları ve erkekler, toplumsal cinsiyet normlarını ve beklentilerini ihlal ettikleri için erkek sosyalizasyonu içerisinde homoseksüellik ve mağduriyetle suçlandıkları ifade edilmektedir (Mahalik, Good, ve Englar-Carlson, 2003a; Spataro vd., 2001 akt. Easton vd., 2013: 2). Diğer erkekler tarafından cinsel istismara maruz kalan erkek çocukların, homofobiklikten dolayı etiketlenme ve utanma bileşimi bir duyguya sahip olduklarını ve yaşadıklarını ifşa etmesini takiben mağdur, homoseksüel veya gelecekte cinsel istismarcı olarak görülme korkusunu yaşadıkları belirtilmektedir (Alaggia, 2005 akt. Easton vd., 2013: 2).

Erkek çocuklarının maruz kaldıkları cinsel istismarı açıklamalarına engel olan diğer bir durum ise istismar edilmeye ilişkin olan isimlendirilme sürecidir. Easton vd.'nin 2013 yılında 460 erkekle yaptıkları çalışmalarında erkek çocukların yaşadıkları istismarı açıklamalarına engel olan durumlar sosyopolitik, (erkeklik, sınırlı imkanlar), kişilerarası (güvensizlik, gay olarak etiketlenmekten korkma, istismarcı faktörü, güvenlik ve koruma, geçmiş yanıtlar) ve kişisel (içsel duygular, yaşananların isimlendirilmesi, cinsel yönelim) olarak sınıflandırılmıştır. Erkeklerin % 62'si kişisel, % 50.4'ü kişilerarası, % 37.8'i sosyo-politik faktörlerin açıklamalarına engel olduğunu belirtmişlerdir. (Birden fazla seçeneği işaretleyebildikleri göz önünde bulundurulmalıdır.) Sorsoli, Kia-Keating ve Grossman (2008) tarafından çocuklukta cinsel istismara uğrayan erkeklerin yaşadıklarını açıklama zorluklarını inceleyen 16 erkekle yarı yapılandırılmış görüşmelerde 3 temelde çocukların açıklamalarına engel olan durumlar kavramsallaştırılmıştır. Bunlar kişisel (utanç gibi), ilişkisel (olumsuz tepkilerden korkma gibi) ve sosyo-kültürel (erkekliği çevreleyen mitler)'dir.

Birçok yazar erkek çocuğunun uğradığı cinsel istismarın büyük oranda rapor edilmediğini, dile getirilmediğini belirtmiştir. Birçok klinik alanda yazılan makalelerde erkeğin cinsel kimliği üzerinde çocuğun cinsel istismarının benzersiz etkilerinin olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Yazarların bir kısmı cinsel istismara uğramış yetişkin erkeklerin yüzleşmekte en zorlandıkları konunun erkeklikle ilgili olarak algılan kültürel inançlar ve cinsel mağduriyet arasındaki aykırılıkla uzlaşma olduğunu kabul etmişlerdir. Erkekler, "başarılı veya gerçek erkek kendisini koruyabilir ve istismarı durdurabilir" gibi bir inanç merkezi etrafındaki erkekliğin algılanan toplumsal gereklilikleriyle karşılaşmada başarısızlık duygusunun eziciliğini yaşamış olarak görünürler (Mendel, 1992 akt. Gill ve Tutty, 1998: 32). Bu durumun, yukarıda belirtilenlerden dolayı cinsel sistimarın az bildirilmiş

olmasının en önemli faktörü olabilir. Sepler (1990 akt. Gill ve Tutty, 1998: 32) toplum, özellikle de genel erkek nüfusunun cinsel istismara maruz kalan erkeklere, kadın mağdurlardan daha farklı baktıklarını, erkek mağdurları istismardan daha fazla sorumlu olarak gördüklerini belirtmiştir.

Widom ve Morris (1997 akt. Artime vd., 2014: 314) tarafından yapılan bir çalışmada cinsel istismara uğrayan erkeklerin % 16'sının, kadınların ise % 64'ü bu yaşadıklarını istismar olarak belgelendirerek dile getirdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Kadınlara göre erkekler arasında bu durumu kabul etme oranının düşüklüğüne bir açıklama aranmaktadır. Toplumsal cinsiyet hakkındaki kültürel varsayımlar ve "bir erkeğin tecavüzü imkânsızdır" ve "tecavüze uğrayan erkek kaçmadığı için suçludur" gibi tecavüz mitleri erkeklerin cinsel mağduriyeti kabul etmelerini etkileyebilir.

Hollander'in (2001: 85 akt. Artime vd., 2014: 314) belirttiğine göre cinsel mağduriyet yaşayan erkeklerin bunu kabul etmesindeki düşüklüğünü; kadınlığın savunmasızlık ve pasifliğiyle ilişkilendirilmesine rağmen, erkekliğin güçlü ve tehlikelilikle ilişkilendirilmesi gerçeği de etkilemektedir. Diğer bir deyişle, "erkeğe yönelik şiddet gerçeğine rağmen..., savunmasızlık erkeklik kavramının kültürel paylaşımının bir parçası değildir." Eril normlara uygun olarak, erkeğin cinsel etkinliğinin erkekliği doğruladığı öğretilir, erkeklerin cinselliği başlatan olarak hareket etmeleri ve bir kaç istisna dışında, her zaman cinsel deneyimler için uygun, ilgili olmak ve saldırgan değilse de iddialı olmaları beklenir (Bolton vd., 1989; Hong, 2000 akt. Kia-Keating vd., 2005: 171). Cinsel istismar özünde erkek mağdurlar için kontrol ve güç hislerini zayıflatır ve bu nedenle cinsel erkeksiliğin toplumsal yapısına katı bir tezat oluşturur (Kia-Keating vd., 2005: 171).

Erkekliğin hegemonik söylemlerinin temel ilkeleri, erkek mağdurlar gerçekliğinde; istismarı durduramadıkları için; bir başkasının cinsel şiddetinin objesidirler ve yaşadıkları yüzünden korku, incinme, utanma ve güçsüzlük hissetmeleridir. Erkek mağdurlar yaşadıkları cinsel istismarı açıkladıklarında erkeksi olmadıklarını varsayılır (Mendel, 1995 akt. Atwood, 2000: 16). Çoğu kültür erkekleri yaşamlarının her alanında sorumlu oldukları inancına teşvik eder. Bu yüzden erkek çocukları istismara uğradığında, istismarcıları durdurabileceklerini düşünürler ve onlar üzerinde güce sahip olan istismarcılara izin verdikleri için kendilerini suçlarlar (Napier-Hemy, 1994: 2 akt. Atwood, 2000: 16). Artime vd.'ne göre (2014: 321) erkeklerde mağduriyet bildirim eksikliği, kısmen, erkek tecavüzü hakkında sık tutulan mitlerin bir yansıması olabilir. Bu mitler; "gerçek" erkeğin güçlü, dayanıklı ve her zaman seks isteyen biri olarak portre edilmesi ile erkekliğin

geleneksel bir görünümü teşvik edilmektedir. Verilen bu kültürel mesajlarda mağdur edilen erkeklerin istismar veya tecavüz durumunda yaşadıklarının kendi erkekliklerinde başarısızlık anlamına geldiği düşüncesinden dolayı etiketlenmeden kaçınması olasıdır. Erkeklerin cinsel istismarı ve tecavüz konusundaki kültürel mitlere meydan okumak, erkeklerin mağduriyeti kabul etmelerinde ve destek aramalarında daha rahat hissetmelerine yardımcı olabilir.

Sonuç ve Değerlendirme

Çocuğa yönelik ihmal ve istismar konusu 1960 ve 1970’li yıllarda yavaş yavaş ortaya çıkarılmış ve tartışılmaya başlanmıştır. İhmal ve istismarın en görünür en görünür olanı fiziksel şiddetin ortaya çıkarılma çabaları aslında çocuğa yönelik her türlü şiddetin de tartışılmasının önünü açmıştır. Çocuğa yönelik aile içinde ve dışarıda gerçekleşen ve üstü hep örtülü olan ihmal ve istismarın en önemlisi cinsel ihmal ve istismar konusudur. Bu iki davranıştan en çok istismar dikkati çekmektedir. Ensest ve pedofiliye maruz kalan kız ve çocuklarının yaşadıkları ve yaşam boyu çözmeye çalıştıkları sorunları en kapalı ve tabu konu olmaktan çıkarılmaya ve mümkün olduğu kadar görünür hale getirilmeye çalışılmaktadır.

Cinsel istismara maruz kalan çocukların ve yetişkinlerin istatistiki bilgileri maalesef ki mevcut değildir. Eldeki rakamlar yapılan bazı araştırmaların sonucunda karşılaştıkları istismarı açıklayan küçük bir kesimin ifadeleridir. İstatistiklere girmeyen çok sayıda kadın ve erkeğin yaşamlarında cinsel istismara maruz kaldıkları bilinmektedir. İstatistikler araştırmacılar ve cinsel istismara maruz kalan ve özellikle de cinsel istismarda bulunanlar ile çalışan sosyal hizmet alanındaki her meslek elemanı için önemlidir. Çünkü bizlerin ne büyüklükte bir sorun grubu ile çalıştığımızı anlamamızda; hangi çocuklar istismara daha sık risk altında, hangi çocuklar toplumsal ve aile temelindeki sorunlar nedeniyle cinsel istismarı söyleyemiyor, hangi çocuklar bu risklere karşı daha kolay korunabilir, ulaşılması zor olan çocuklar nerededir, nasıl bir ulaşım planı yapılmalıdır, ülkemiz gibi çok çeşitli sosyo-ekonomik ve kültürel gelişmişlik bölgeleri hatta gelişmiş bölge-ilin içinde gelişmemiş birçok bölgelerin olduğu yerlerde çocuğa yönelik cinsel istismar için nasıl bir toplumsal koruma, bilgilendirme, tespit etme çalışmaları yapılabilir gibi sorular ve daha da çoğaltılacak sorular için istatistikler önemlidir.

Ayrıca istismarcılar kimdir, neden çocuğa yönelik bir cinsel istismar içindedirler, bu sadece psikolojik bir rahatsızlık olarak görülüp geçilecek ya da kastrasyon önerilecek bir durum mudur, geleneksel toplumsal yapı içinde cinsel istismarda bulunan kişileri içinde yaşadığı toplumdan tamamen soyutlayarak ele

almak bizlerin sorun üzerinde ne kadar odaklanmamıza fırsat verebilir? Aslında erkeklerin çocuklara cinsel istismarda buldukları araştırmalar ile tespit edilmiş durumda, kadınların çocuklara yönelik cinsel istismarları istatistiklere girmemektedir. Bu durumda cinsel istismar konusunda maruz kalanları çocuk ve yetişkin ve hatta yetişkin kendi içinde yaşlı; kadın ve erkek olarak gruplandırabiliyoruz. Ancak istismarcıları tek bir cinsiyette topluyoruz, erkek. İstismarcılar grubunu tanımlayacak veriler çok yetersiz olmakla beraber çeşitli tartışmalar da bulunmaktadır. Erkek egemen toplum yapısı içinde yaşanan bu durumu bazı yazarlar ve feministler de hegemonik erkeklik özellikleri ile tanımlamaya çalışmaktadırlar. Fail olan erkeğin ruhsal sağlığının bozuk olduğu vb araştırmalarda tespit edilemiyor ancak hegemonik erkekliğin toplumsal yapı içinde nasıl şekillendiği ile ilgili kullanılacak ölçüt geliştirilebilecek yaşantı, algı, toplumsal söylem gruplandırması yapmak mümkün olabilmektedir.

Bu çalışmada, kız ve erkek çocukların yaşantıları ile çocuğa yönelik cinsel istismar özetlendikten sonra cinsel istismar failinin toplumsal cinsiyet açısından nasıl bir hegemonik erkeklik geliştirme potansiyeli olabileceği ve erkek egemen toplumsal kuralların cinsel istismara nasıl yol açabileceği ya da cinsel istismara uğramış olan erkek çocukların/erkeklerin bu sorunu hegemonik erkeklik açısından ele aldığımızda nasıl yorumladıkları gibi konular üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Eldeki çalışmalar ile varılan yer ise hegemonik erkeklik kavramının çocuklara yönelik cinsel istismarın tartışılmasında önemli bir basamak ve gelişme noktası oluşturduğudur. Bazı feminist görüşlere göre, erkeklerin kendi aralarındaki hiyerarşik ilişkisinde ve sosyalleşmelerinde çocuğa yönelik cinsel istismarın önemli rol oynadığı belirtilmektedir. Açığa çıkan cinsel istismar vakalarında kız ve erkek çocuğunun istismarına dair istatistiki verilerde erkek çocuklarının yaşadığı istismar kız çocuklarından daha düşüktür. Ancak bu konuda yapılan çalışmalarda erkek çocuklarının yaşadıkları istismarı dile getirmemeleri bu oranlarda böyle bir farkın oluşmasının sebeplerinden bir tanesi olarak erkek çocuklarının yaşadıkları istismarları açıklamalarına engel olan hegemonik erkeklik algısıdır. Bu konu özellikle ebeveynler ve çocuğa yönelik istismar alanında çalışan kişilerin bilinçlenmesi ve toplumdaki erkeklik algısı üzerine çalışılması gerektiği de dikkat çekilmesi gereken bir durumdur.

Cinsel istismar ve enest vakalarında çok boyutlu ve multidisipliner çalışmanın çok önemli olduğu bilinmektedir. Çünkü ailede yaşanan sorun aileyi çok boyutlu olarak etkilemektedir. Cinsel istismara maruz kalan çocuklarda ileri dönemde ortaya çıkabilecek olumsuz değişimler de dikkate alınarak uzun soluklu sosyal hizmet uzmanı, psikolog, pedagoğ, psikiyatrist, kadın doğum hastalıkları gibi

meslekleri içeren multidisipliner bir yaklaşım benimsenmesi gerektiği unutulmamalıdır. Çocuk ve ailenin bu süreçte birlikte ele alınması gerekmektedir. Ensest vakasında bile bir araya gelebilecek olan aile üyelerinin birlikte ve cinsel istismarda bulunan erkeklerle de çok boyutlu ve multidisipliner çalışmalar yürütülmelidir. Çünkü cinsel istismar davranışı tek bir neden ile açıklanabilecek bir durum değildir. Psikolojik, sosyal temelleri olabilecek bir sorundur. İstismarcı, tedavi mi rehabilite mi edilecek yoksa cezalandırılacak mı ya da hepsini içeren bir sistem içerisinde mi değerlendirilmelidir? İşte bu konular üzerinde çok boyutlu düşünmek ve uygulama yapılanmasının da bu değerlendirme üzerinden yürütülmesini gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktepe, E. (2009). “Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 95-119.
- Aktepe, E., Işık, A., Kocaman, O. ve Eroğlu, F. Ö. (2013). “Bir Üniversite Hastanesinde Değerlendirilen Cinsel İstismar Mağduru Çocuk ve Ergenlerin Demografik ve Klinik Özellikleri”, *New/Yeni Symposium Journal*, 51(2), 115-120.
- Alikasifoğlu, M., Erginoz, E., Ercan, O., Albayak-Kaymak, D., Uysal, Ö. ve İlter, Ö., (2006). “Sexual Abuse among Female High School Students in Istanbul, Turkey”, *Child Abuse & Neglect* 30, 247-255.
- Artime, T.M., McCallum, E. B. and Peterson Z. D., (2014). “Men’s Acknowledgment of their Sexual Victimization Experiences”, *Psychology of Men & Masculinity*, 15(3), 313-323.
- Atwood, K. M. (2000). *Male Survivors of Sexual Abuse and Hegemonic Masculinity: Insights into Discourses of Gender and Violence*, Master of Arts, University of Victoria, Department of Sociology, Canada.
- Baljon, M. C. L. (2011). “Wounded Masculinity: Transformation of Aggression for Male Survivors of Childhood Abuse”, *Person-Centered & Experiential Psychotherapies*, 10(3), 151-164.
- Barutçu, A. (2013). *Türkiye’de Erkeklik İnşasının Bedensel ve Toplumsal Aşamaları*, Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Ankara.
- Billie, A. (2014). “Boys Don't Cry”, *Healthcare Counselling & Psychotherapy Journal*, 14(3).
- Bozbeğoylu, A. Ç., Koyuncu, E., Kardam, F., ve Sungur, A. (2010). “Ailenin Karanlık Yüzü: Türkiye’de Ensest”, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 1-37.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*, Cem Soydemir (çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Connell, R. W. (2000). *The Men and the Boys*, Los Angeles: University of California Press.

Connell, R. W. (2002). "Hegemonic Masculinity and Violence: Response to Jefferson and Hall". *Theoretical Criminology*, 6(1), 89-99.

Connell, R. W. (2005). *Masculinities*, Los Angeles: University of California Press.

Easton, S. D., Saltzman, L. Y., and Willis, D. G. (2013). "Would You Tell Under Circumstances Like That?": Barriers to Disclosure of Child Sexual Abuse for Men. *Psychology of Men & Masculinity*. 1-10. Advance online publication. doi: 10.1037/a0034223. Factsheets:Incest (Amerika Enest Bilgi Forumu) http://www.svfreenyc.org/survivors_factsheet_37.html Erişim Tarihi: 13 Aralık 2014.

Falcão, V., Jardim, P., Dinis-Oliveira, R.J. and Magalhães, T. (2014). "Assessment And Disclosure of Childhood Sexual Abuse-Forensic Evaluation in Alleged Sibling Incest Against Children", *Journal of Child Sexual Abuse*, 23: 755-767.

Fe Koch, K. (2004). *Child Sexual Abuse Prevention: Feminism, Masculinity, And Preventing The Socialization Of Future Offenders*, Master of Arts, University of Toronto, Department of Sociology and Equity Studies in Education, Canada.

Finkelhor, D. and Browne, A. (1985). "The Traumatic Impact of Child Sexual Abuse: A Conceptualization", *American Journal of Orthopsychiatry*, 55(4), 530-541.

Gill, M. and Tutty L. M., (1998). "Sexual Identity Issues for Male Survivors of Childhood Sexual Abuse: A Qualitative Study", *Journal of Child Sexual Abuse*, 6(3), 31-47.

Greenfeld, L. (1996). "The Bitter Taste of Success: Reflections on the Intelligentsia in Post-Soviet Russia", *Social Research*, 63(2), 417-438.

İşeri, E. (2008). "Cinsel İstismar", F. Ç. Çetin, B. Pehlivan Türk, F. Ünal, R. Uslu, E. İşeri, T. Türkbay, A. Coşkun, S. Miral, N. Motavallı (Eds.), *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı: İçinde 470-477*. Ankara, HYB.

Kia-Keating, M., Grossman, F. K., Sorsoli, L. and Epstein M. (2005). "Containing and Resisting Masculinity: Narratives of Renegotiation Among Resilient Male Survivors of Childhood Sexual Abuse", *Psychology of Men & Masculinity*, 6(3), 169-185.

McGuffey, C. S. (2008). "Saving Masculinity': Gender Reaffirmation, Sexuality, Race, and Parental Responses to Male Child Sexual Abuse", *Social Problems*, 55(2), 216-237.

Özdemir, O. (2010). "Tecavüzü, Hegemonik Erkeklik Zemininden Kavramak...", *Fe Dergi*, no. 2, 75-90. <http://cins.ankara.edu.tr/tecavuz.html>

Özbay, C. (2013) "Türkiye'de Hegemonik Erkekliği Aramak", *Doğu Batı*, 63, 185-204.

Paslı, F. (2009). *Örselenme Kuşkusuyla Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi Tarafından Bildirimleri Yapılan Çocukların Adli ve Sosyal Süreçlerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Disiplinlerarası Sosyal Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.

Pryor, D. (1999). *Unspeakable Acts-Why Men Sexually Abuse Children*, New York: New York University Press.

Putnam, F. W. (2003). "Ten Year Research Update Review: Child Sexual Abuse", *American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*.; 42, 269-278.

Sancar, S. (2009). *Erkeklik: İmkânsız İktidar Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*; (3. Basım) Metis Yayınları, İstanbul.

Selvi, Y., Özdemir, P. G., Atıp, A., Kıran, S. G. (2011). "Aile İçi Cinsel İstismar Sonrası Zedelenmiş Cinsellik: Kompulsif Cinsel Davranışları Olan Bir Olgu Sunumu", *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*; 24, 85-88. DOI: 10.5350/DAJPN2011240112.

Sorsoli, L., Kia-Keating, M. and Grossman, F. K. (2008). "I Keep that Hush-hush": Male Survivors of Sexual Abuse and the Challenges of Disclosure. *Journal of Consulting Psychology*, 55, 333-345. doi:10.1037/0022-0167.55.3.333.

Şahin, F. ve Taşar, M. A. (2012). Cinsel İstismar ve Ensest. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi*, 47, 159-64.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2009). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara.

U.S. Bureau of Justice Statistics. 2000 Sexual Assault of Young Children as Reported to Law Enforcement, <https://www.rainn.org/get-information/statistics/sexual-assault-victims> (Erişim Tarihi: 14 Aralık 2014).

Zeybekoğlu, Ö. (2009). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkeklik Olgusu*, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Antalya.

Z-Page, A. (2004). “Çocuk Cinsel İstismarı: Cinsel İstismara Neden Olan Etkenler ve Cinsel İstismarın Çocuklar Üzerindeki Etkileri”, *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(13), 103-113.